

УДК 811.6:614

DOI 10.32782/2412-9208-2024-3-129-135

**THE USE OF A SYSTEMATIC AND COMPREHENSIVE APPROACH
IN THE PREPARATION OF FUTURE SPECIALISTS
OF THE MEDICAL INDUSTRY FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES**

**ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМНО-ЦІЛІСНОГО ПІДХОДУ
У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Oleksandra KHALLO,

Doctor of Medicine Sciences,
Associate Professor at the Department
of Histology,
Cytology and Embryology,
Ivano Frankivsk National Medical
University
2, Halytska Str., Ivano Frankivsk,
76000, Ukraine

Олександра ХАЛЛО,

кандидат медичних наук,
доцент кафедри гістології, цитології
та ембріології,
Івано-Франківський національний
медичний університет
вул. Галицька, 2,
м. Івано-Франківськ,
76000, Україна

luska.if@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3383-8486>

ABSTRACT

The article reveals the problem of using a system-holistic approach in higher education. The importance of implementing a systemic approach to the educational process of training a future specialist in the medical field is outlined, as it contributes to the allocation of professional competencies, and therefore, the professionalism of all categories of medical workers. It is noted that «integrity» is the main component of the system. Scientists consider it as the internal unity of an object that is independent in relation to the social environment. Integrity is analyzed in two dimensions: as the internal essence of the object and its personal characteristics. The basic concepts of «system», «integrity», «systemic and holistic approach» are analyzed. Attention is focused on the fact that integrity is the internal unity of the phenomenon, which is expressed in its structure, independence, and systematicity. The interpretation of integrity as the main component of a system whose parts are in close connection with each other and form the integrity of its structure is considered. It has been studied that the system-holistic approach makes it possible to consider the researched activity as a dynamic system, the components of which are independent components and have their own purpose. It is noted that any component can exist in the system if it performs appropriate actions in the system. A systemic and holistic approach is analyzed, which is primarily aimed at solving the integrity of pedagogical phenomena, identifying in them multifaceted types of connections built into a single theoretical picture. A systemic and holistic approach to personality development is considered a priority in the educational practice of highly developed countries. It is noted that the system-holistic approach should be considered as a certain integrity that unites

the content, goals and means aimed at the thorough development of the future specialist in the medical field. It has been proven that the introduction of a systemic and holistic approach to higher medical education is one of the important conceptual provisions, which is an organized set of forms, methods, goals, content, and conditions aimed at the comprehensive development of the future medical worker.

Key words: *future specialists in the medical field, professional activity, integrity, system, system approach, system-holistic approach.*

Вступ. Одним із завдань системи національної вищої освіти є підготовка висококваліфікованих фахівців, основним показником якої є професіоналізм всіх категорій, в тому числі і медичних фахівців.

Реформування системи охорони здоров'я та надання якісної медичної допомоги населенню залежить від системи професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі та її спрямування на формування готовності студентів до неперервного професійного самовдосконалення.

Навчання у вищому медичному навчальному закладі повинно бути спрямоване не тільки на оволодіння фаховими знаннями, що є підґрунтям професійної компетентності майбутнього фахівця медичної галузі, а й формування ціннісної та мотиваційної сфер особистості в збереженні принципу безперервного розвитку.

Саме системно-цілісний підхід сприяє підготовці майбутнього фахівця медичної галузі, оскільки посилює процеси самопізнання, виділяючи фахові компетентності як основний найважливіший мотив навчання.

Проте як на теоретичному, так і на практичному професійно-педагогічному рівні проблема виокремлення системно-цілісного підходу у процесі професійної підготовки майбутніх медичних працівників вивчена недостатньо.

Проблема професійної підготовки медичних працівників знаходиться в полі постійної уваги науковців. Так, питанням вдосконалення професійної підготовки медичних працівників займалися О. Андрійчук, Ю. Колісник-Гуменюк, І. Кузнєцова, М. Лісовий, В. Пасько, І. Тимощук, Т. Чернишенко, М. Шегедина та ін.

Системний підхід досліджувався багатьма ученими (В. Беспалько, М. Каган, В. Ковальчук, Л. Моїсєєв, В. Садовський, В. Семиченко, Л. Спірін та ін.). Серед педагогів слід відзначити дослідників: І. Бех, О. Гетманцев, С. Гончаренко, В. Ковальчук, Л. Моїсєєв, Р. Найда, І. Рогальська та ін.

У сучасних педагогічних дослідженнях українських науковців приділяється значна увага дослідженню системного підходу, зокрема: розкриття його філософських засад (В. Андрущенко, В. Шинкарук); у контексті дидактичних засад сучасного навчально-виховного процесу

(Ю. Конаржевський); як методологічне підґрунтя сучасної юридичної науки (О. Гетманцевий); у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів (Р. Вайнолой); у процесі науково-дослідницької діяльності (С. Гончаренко, В. Кушнір і Г. Кушнір) та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених проблемі підготовки студентів у вищих медичних закладах освіти, проблема розкриття ролі системно-цілісного підходу у процесі підготовки майбутніх фахівців медичної галузі не була предметом окремого дослідження.

Мета статті - визначити та теоретично обґрунтувати роль системно-цілісного підходу у процесі професійної підготовки майбутнього фахівця медичної галузі.

Методи та методики дослідження. Методика проведення теоретико-методологічного дослідження містить аналіз психолого-педагогічної літератури та наукових досліджень з проблеми підготовки майбутніх фахівців медичної галузі та уточнення сутності понять «системний підхід», «системно-цілісний підхід»; узагальнення даних щодо застосування системно-цілісного підходу у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі.

Результати дискусій. Аналізуючи роль системно-цілісного підходу в організації освітньої підготовки майбутніх фахівців медичної галузі, зупинимось на наукових поняттях «система» і «цілісність». Розглянемо їх. За словниковими джерелами поняття «система» визначається, як «сукупність, об'єднання взаємозалежних і розташованих у певному порядку елементів (частин) певного неподільного утворення» [1]; «порядок, спричинений планомірним, правильним розташуванням та взаємним зв'язком частин будь-чого» [10]; внутрішньо організована структура елементів, яка складає цілісність» [6]; «об'єднання кінцевої кількості елементів, що перебувають у певних відношеннях і зв'язках один з одним та утворюють встановлену цілісність і єдність» [11].

Найбільш вдалим, на нашу думку, є формулювання системного підходу у дослідженні С. Гончаренка. Він трактує системність, як методологічний принцип, який характеризується різнобічністю чинників, елементів, відношень (як зовнішніх, так і внутрішніх), розвитку і функціонування освітнього процесу та окреслює потребу його системного вивчення [5].

На думку С. Гончаренка, системний підхід є послідовністю процедур для створення складноорганізованого об'єкта як системи та прогнозування поведінки таких об'єктів, їх цілісне бачення [4, с. 3].

Вчений констатує, що будь-який об'єкт педагогічного дослідження повинен розглядатися як система, обов'язковим при цьому є аналіз цілісності об'єкта дослідження, знаходження взаємозв'язків між компонентами системного утворення. С. Гончаренко зазначає, що для

дослідження систем слід використовувати комплекс методів і засобів, що сприятиме розкриттю структури, властивостей і функцій системного об'єкта [4, с. 5].

На думку І. Бега, система є цілісною єдністю, які поєднані між собою та виступають як щось єдине, яке створює підставу для автономності систем, самостійності її існування та довільної поведінки в довкіллі [2].

Цілком слушно О. Гетманцев зазначає, що при аналізі системних явищ вирішуються кілька основних завдань, серед яких: визначення характеру взаємозв'язків; розгляд системи як цілісності; розкриття просторово-часових особливостей функціонування системи; аналіз елементів системи тощо [3].

Характеризуємо поняття «цілісність». Слід зазначити, що цілісність явища вказує на високий рівень його розвитку, довершеність. Філософи тлумачать цілісність як внутрішню єдність явища (об'єкта), певну якісну повноту, що виражається в його структурності, системності, самостійності, стійкості.

Вчені В. Ковальчук, Л. Моїсєєв зазначають, що «цілісність» є основним складником системи частини якої перебувають у зв'язках і співвідношеннях один з одним та утворюють визначену цілісність певної структури [7, с. 64].

На думку І. Рогальської, системно-цілісний підхід орієнтує дослідження на виявлення неподільності об'єкта та механізмів, які її забезпечують, на розкриття різноманітних типів зв'язку впорядкованого об'єкта, що об'єднується в єдину теоретичну картину [9, с. 110].

Водночас Р. Найда дає можливість розглядати системно-цілісний підхід, як складну динамічну систему, всі компоненти якої є самостійними складниками і мають своє призначення. У процесі дослідження авторкою було доведено, що всякий компонент може знаходити свою функцію тільки за умови присутності іншого або інших, а кожен компонент може бути в системі, якщо буде виконувати в системі доречні для неї дії [8, с. 101].

Застосування системно-цілісного підходу у дослідженні допоможе створити через активну взаємодію логіки, принципів, концептуальну модель підготовки майбутніх фахівців медичної галузі на основі теорії і законів науки, за допомогою концепції цілісності.

Висновки. Отже, системний підхід у підготовці фахівця медичної галузі розглядається нами як система, де усі компоненти взаємозалежні й взаємозв'язані та розглядаються не ізольовано, а в їх взаємозв'язку. Системно-цілісний підхід дає можливість виділити ціле (об'єкт вивчення) – систему освіти, і частини (предмет, що має досліджуватися) медичну освіту, її організацію. Таке розуміння взаємозалежності між частинами цілого допомагає забезпечувати отримання плідних якісних результатів.

Таким чином, з позицій системно-цілісного підходу медичну освіту слід розглядати як певну цілісність, що являє собою організовану сукупність цілей, змісту, умов, форм, методів, спрямованих на всебічний розвиток майбутнього медичного працівника.

Впровадження системно-цілісного підходу у вищу медичну освіту є одним з важливих концептуальних положень, який реалізується через запровадження інноваційних підходів до визначення змісту, методів і форм та передбачає спрямовуватися на розвиток потреб, здібностей, відповідну готовність випускника до майбутньої професії в медичній галузі.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у здійсненні аналізу системно-цілісного підходу як сучасної парадигми психолого-педагогічного супроводу в підготовці майбутніх фахівців медичної галузі до професійної діяльності.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 12.10.2024).
2. Бех І. Д. Психологічний супровід особистісно зорієнтованого виховання. *Початкова школа*. 2004. №3.
3. Гетманцев О. В. Системний підхід у науці цивільного процесуального права. *Науковий вісник Чернівецького університету: Правознавство*. Вип. 597. 2011. С. 69–73.
4. Гончаренко С. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес. *Шлях освіти*. 2008. № 4. С. 2–10.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
6. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; відповід. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Ковальчук В. В. Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень. навч. посіб. 4-те вид. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 240 с.
8. Найда Р. Г. Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в у мовах педагогічних коледжів: монографія. Харків: «Діса плюс», 2022. 356 с.
9. Рогальська І. П. Системно-цілісний підхід до соціалізації особистості в дошкільному дитинстві. *Наука і освіта*. 2010. № 2. С. 110–114.
10. Словник української мови: в 11 т. / ред. колег. І.К. Білодід та ін.. Київ: Наукова думка, 1970- 1980. Т. 4: І – М. / ред. А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, П.П. Доценко. Київ: Наукова думка, 1973. 840 с.
11. Словник-довідник з професійної педагогіки. за ред. А.В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.

References

1. Akademichnyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy [Academic explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Retrieved from: <http://sum.in.ua/> [in Ukrainian].
2. Bekh, I. D. (2004). Psykholohichnyi suprovid osobystisno zoriyentovanooho vykhovannia [Psychological support of personally oriented education]. *Pochatkova shkola*. №3. [in Ukrainian].

3. Hetmantsev, O. V. (2011). Systemnyi pidkhid u nautsi tsyvilnoho protsesualnoho prava [A systematic approach in the science of civil procedural law]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*. Вип. 597: Pravoznavstvo. S. 69–73. [in Ukrainian].
4. Honcharenko, S. (2008). Metodolohichni osoblyvosti naukovykh pohliadiv na pedahohichniy protses [Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес]. *Shliakh osvity*. № 4. S. 2–10. [in Ukrainian].
5. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 374 s. [in Ukrainian].
6. *Entsyklopedia osvity* (2008). [Encyclopedia of education]. Akad. ped. nauk Ukrainy; vidpovid. red. V. H. Kremen. Kyiv: Yurinkom Inter, 1040 s. [in Ukrainian].
7. Kovalchuk, V. V. Moisieiev, L. M. (2007). *Osnovy naukovykh doslidzhen* [Basics of scientific research]. navch. posib. 4-te vyd. Kyiv: VD «Profesional», 240 s. [in Ukrainian].
8. Naida, R. H. (2022). *Teoretyko-metodolohichni zasady metodychnoi pidhotovky maibutnykh vykhovateliv v u movakh pedahohichnykh koledzhiv* [Theoretical and methodological principles of methodical training of future educators in the languages of pedagogical colleges]: monohrafiia. Kharkiv: «Disa plus», 356 s. [in Ukrainian].
9. Rohalska, I. P. (2010). Systemno-tsilisnyi pidkhid do sotsializatsii osobystosti v doshkilnomu dytynstvi [A systemic and holistic approach to personality socialization in pre-school childhood]. *Nauka i osvita*. № 2. S. 110–114. [in Ukrainian].
10. *Slovnyk ukraïnskoi movy v 11 t.* (1973). [Dictionary of the Ukrainian language in 11 t.] / red. koleh. I.K. Bilodid ta in.. Kyiv: Naukova dumka, 1970- 1980. T. 4: I – M / red. A.A. Buriachok, H.M. Hnatiuk, P.P. Dotsenko. Kyiv: Naukova dumka, 840 s. [in Ukrainian].
11. *Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* (2006). [Dictionary-handbook on professional pedagogy]. za red. A.V. Semenovoi. Odesa: Palmira, 221 s. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розкривається проблема використання системно-цілісного підходу у вищій освіті. Окреслено важливість впровадження системно-цілісного підходу у навчальний процес підготовки майбутнього фахівця медичної галузі, оскільки він сприяє виділенню фахових компетентностей, а отже, професіоналізму всіх категорій медпрацівників. Зазначено, що саме «цілісність» є основним складником системи. Науковці розглядають її як внутрішню єдність об'єкта, який є самостійним у відношенні до соціального середовища. Проаналізовано цілісність у двох вимірах: як внутрішня сутність об'єкта та особистісні його характеристики. Аналізуються базові поняття «система», «цілісність», «системно-цілісний підхід». Акцентовано увагу на тому, що цілісність є внутрішньою єдністю явища, що виражається в його структурності, самостійності, системності. Розглянуто трактування цілісності, як основного складника системи частини якого перебувають у тісних зв'язках між собою та утворюють цілісність її структури. Досліджено що системно-цілісний підхід дає можливість розглядати досліджувану діяльність, як динамічну систему, компоненти якої є самостійними складниками і мають своє призначення. Зазначено, що будь-який компонент може існувати в системі, якщо буде виконувати в системі доцільні для неї дії. Проаналізовано системно-цілісний підхід, який спрямований передусім на розв'язання цілісності педагогічних явищ, виявлення в них багатогранних типів зв'язків, що збудовані в єдину теоретичну картину. Системно-цілісний підхід в розвитку особистості розглядається як пріоритетний в освітній практиці високорозвинених країн. Зазначено, що системно-цілісний під-

хід слід розглядати як певну цілісність, яка об'єднує зміст, цілі та засоби спрямовані на ґрунтовний розвиток майбутнього фахівця медичної галузі. Доведено, що впровадження системно-цілісного підходу у вищу медичну освіту є одним з важливих концептуальних положень, що являє собою організовану сукупність форм, методів, цілей, змісту, умов, спрямованих на всебічний розвиток майбутнього медичного працівника.

Ключові слова: майбутні фахівці медичної галузі, професійна діяльність, цілісність, система, системний підхід, системно-цілісний підхід.